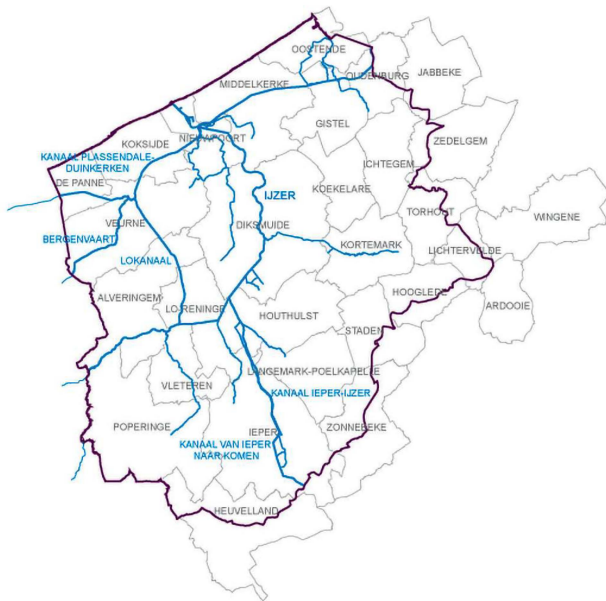

Waterkwaliteit en visbestand in de IJzer anno 2020

- **Auteurs:** Marc Verbeiren, Pieterjan Verhelst, Alain Dillen en redactie
- **Foto's:** © Pieterjan Verhelst (UGent), © Alain Dillen (ANB), © Johan Auwerx (INBO), © Hans Hillewaert (VLIZ) en © Patrick Henderyckx (Henderyckx Luchtfotografie)
- **Kaarten en tabellen:** © INBO, © CIW-Commissie Integraal Waterbeleid en © VMM

De IJzer ontspringt in Frankrijk en stroomt België binnen ten westen van Roesbrugge in West-Vlaanderen. Het is een typische laaglandrivier met een klein verval. Anders gezegd is het dus een rivier met relatief trage stroming rijk aan sedimenten en nutriënten. De stroom heeft een totale lengte van ongeveer 78 km waarvan 41 km op Belgisch grondgebied en onttrekt een stroomgebied van 1101 km². Hoewel het de kortste van de drie Belgische rivieren is die in zee uitmondt, is het wel de enigste die in België de zee vindt.

Het bekkengebied van de IJzer © CIW

geer- en rustzones zijn voor vissen, is het evident dat dit mee aan de basis staat voor de geweldige massa vis die een thuis vindt in de IJzer. Ook vrij uniek op Belgische bodem zijn de weinige migratiebarrières in de hoofdrivier (de zijlopen zijn jammer genoeg een ander verhaal). Vissen die vanuit zee de IJzer willen koloniseren, hoeven enkel de zeeluis in Nieuwpoort te passeren en kunnen zo tot in Frankrijk zwemmen. Hoewel dit zeker een essentiële barrière is, worden sinds een 10tal jaar

de sluizen in het voorjaar op een kier gezet om jonge paling (*Anguilla anguilla*), glasaal genaamd, binnen te laten (zie verder). Dit verklaart waarschijnlijk waarom in de IJzer nog een goede populatie paling rondzwemt en ook van de zeldzame rivierprik (*Lampetra fluviatilis*) komt er af en toe een melding binnen. In tegenstelling tot de paling, moet de rivierprik de IJzer optrekken om te paaien. Het is beleidsmatig dus van primair belang om de waterkwaliteit van de IJzer verder te blijven saneren,

Glasaal © Pieterjan Verhelst - UGent

U **nieke kenmerken**
In tegenstelling tot veel van onze waterlopen heeft de rivier nog enigszins natuurlijke oevers: rietkragen en afkalvende oevers zijn op veel plaatsen aanwezig. Omdat dit belangrijke paai-, foera-

De rivierprik blijft een zeldzaamheid © Pieterjan Verhelst - UGent

zodat we dit vis 'Walhalla' kunnen blijven behouden en zelfs verbeteren. Daarnaast is het ook belangrijk dat vissen kunnen migreren vanuit zee naar de IJzer en vanuit de IJzer naar de zijbeken en weer helemaal terug.

Geografie

De IJzer is opgedeeld in vier waterlichamen, waarvan drie rivierwaterlichamen: bovenstrooms (IJzer I), middenstrooms (IJzer II) en benedenstrooms (IJzer III). Stroomafwaarts van IJzer III wordt de IJzer een overgangswater tussen de feitelijke rivier en de zee (Havengeul IJzer) dat ongeveer drie kilometer lang is en zich uitstrekt vanaf het sluizencomplex van de Ganzepoot tot aan de monding in de Noordzee. De havengeul is getijgebonden en ontvangt niet enkel water van de IJzer, maar ook van het kanaal Plassendale-Nieuwpoort, het kanaal Nieuwpoort-Duinkerke, de afwatering van de Polder Noordwatering Veurne, de Vladslowaart, de Ieperleed en het Langgeleed.

Waterkwaliteit

De fysisch-chemische kwaliteit van oppervlaktewater wordt volgens de Europese Kaderrichtlijn Water

ingedeeld in 5 klassen: slecht, ontoereikend, matig, goed en zeer goed. Het meest recente jaar waarvoor alle meetgegevens volledig afgewerkt en beschikbaar zijn is 2018. Deze gegevens zijn ook verwerkt in de ontwerp-stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027. Daarom geven we 2018 als meest recente toestand weer in de hierna volgende vergelijking van de meetgegevens.

De **fysisch-chemische kwaliteit** (als samenvatting van 5 gidsparameters: totaal stikstof, totaal fosfor, geleidbaarheid, zuurstof en pH) van IJzer I is ontoereikend zowel in 2015 als 2018. IJzer II had een ontoereikende kwaliteit in 2015 en een slechte in 2018. IJzer III en Havengeul IJzer scoorden zowel in 2015 als in 2018 slecht. De totale **biologische waterkwaliteit** voor 2015 is matig voor IJzer I, ontoereikend voor IJzer II en III, en matig voor Havengeul IJzer. In 2018 is IJzer I nog steeds matig, terwijl IJzer II en III van ontoereikend naar slecht geëvolueerd zijn en de Havengeul IJzer van matig naar ontoereikend.

Toekomstperspectieven

Op 15 september 2020 werden de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen

voor de periode 2022-2027 bekend gemaakt. In deze documenten staat de visie van het Vlaamse Integraal Waterbeleid om de verschillende rivierbekkens te gaan beheren en kwalitatief te verbeteren.

Het meest stroomopwaarts deel van de IJzer (IJzer I) en Havengeul IJzer kregen klasse 5 in die plannen. Dit betekent dat een goede ecologische toestand pas bereikt kan worden na 2033, maar er potentieel is voor sterke vooruitgang. De delen IJzer II en III worden geclassificeerd als klasse 6 in het ontwerp-stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 waarmee men toegeeft dat de goede ecologische toestand pas na 2033 wordt gehaald.

Kritische noot vanuit de hengelsport:

De IJzer heeft nochtans een groot potentieel, terwijl de toekomstperspectieven erg somber ingekleurd worden wegens het gebrek aan ambitieuze plannen of kunnen we hier spreken over een gebrek aan politieke moed? Vanuit de georganiseerde hengelsportsector kunnen we dergelijk lage ambities moeilijk anders interpreteren als een gemiste kans! Andermaal blijken ook hier weer andere belangen als de limiterende factor om de noodzakelijke inspanningen (sneller) te leveren voor een verbetering van de waterkwaliteit in deze West-Vlaamse rivier. Zolang de belangen van de landbouwsector dermate blijven primeren is er weinig hoop voor herstel op korte termijn. Voor de meeste West-Vlaamse waterlopen is er mogelijks eerder een negatieve tendens te verwachten. De tijd zal het uitwijzen...

Afvissingen in 2016 en 2019

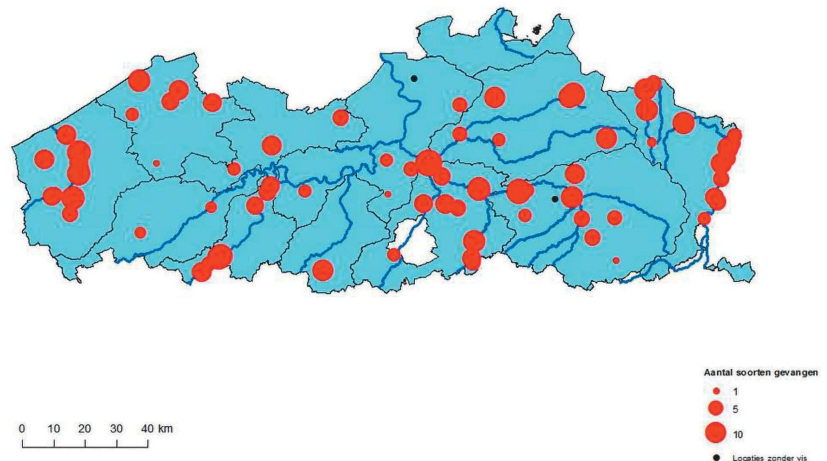
Sinds 2013 wordt door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) de visfauna in Vlaamse stromende wateren opgevolgd met het geïntegreerd referentiemeetnet voor zoetwatervissen in Vlaanderen. Dit nieuwe meetnet is de opvolger van het monitoringmeetnet voor de visstand van de Vlaamse oppervlaktewaters dat in 2001 werd opgestart en is volledig afgestemd op de informatie-noden van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en van het Natura 2000-netwerk.

De monitoring is gericht op het bepalen van de Ecologische Kwaliteit Ratio (EQR), een maatstaf waarmee kan nagegaan worden of een water in goede of slechte staat is. Het meetnet heeft een bemonsteringsperiodiciteit van 6 jaar. In het kader van dit meetnet werd de IJzer op tien locaties bemonsterd: acht locaties in 2016 en twee locaties in 2019. De locaties zijn weergegeven in tabel 1.

Afvissing in 2016

Acht van de tien locaties werden in 2016 bevestigd door middel van elektrovissers. Men ving in totaal 17 vissoorten. In totaal beviste men 2375 meter oever en ving men 948 vissen, goed voor een totaal gewicht van 63 kg.

Paling is met een aantalspercentage van 39% de meest gevangen soort op

Een overzicht van de locaties die bemonsterd werden door INBO in het kader van het Referentiemeetnet in 2016 (bron: © INBO)

de IJzer, gevolgd door baars (25%), pos (16%) en blankvoorn (11%). Rietvoorn is goed voor 4%, de overige soorten maken elk minder dan 1% van de vangsten uit. In biomassa domineert paling met 59%, gevolgd door karper (19%) en baars (5%).

De soortendiversiteit per locatie varieert van 5 tot 13 soorten met een gemiddelde van 8,6 soorten/locatie (zie tabel 2). Het feit dat paling de vangsten domineert, is goed nieuws!

‘De intrek van glasaal (jonge paling) is namelijk met 98% achteruit gegaan op 50 jaar tijd.’

Om de soort te helpen en hen opnieuw toegang te geven tot voedselrijk opgroei gebied, wordt sinds een kleine 10 jaar aangepast spui-

beheer toegepast op de IJzer. Dit betekent dat de sluizen op een kier worden gezet bij vloed tijdens de optrek van glasaal in het voorjaar. Op die manier kunnen de glasalen de IJzer koloniseren en de komende 3-20 jaar groeien vooraleer ze terug zeewaarts zwemmen voor hun 7000 km lange tocht naar de paagronden in de Atlantische Oceaan. Meer nog, de jaarlijkse glasaaluitzettingen die door ANB en de provinciale visserijcommissies georganiseerd worden, zijn daarom minder nodig in de IJzerpolder en worden daar dan ook afgebouwd om de natuurlijke rekruten zoveel mogelijk kans te geven. Volgens onderzoek van het INBO (met behulp van een speciale vang-

Tabel 1. Situering van de staalnameplaatsen op de IJzer (bron: © INBO)

Nummer	Lambert-X	Lambert-Y	Waterloop	Gemeente	Omschrijving	Vangstjaar
23110100	26150	179533	IJZER	Poperinge	ter hoogte van Kruisstraat, grens Frankrijk	2019
23110300	27264	180335	IJZER	Poperinge	ter hoogte van Dode IJzer	2019
171	35636	184182	IJZER	Lo-Reninge	stroomopwaarts Lo-Reninge, 1 km stroomopwaarts brug en stroomafwaarts Fintele sluis	2016
171A	34927	184081	IJZER	Lo-Reninge	stroomopwaarts locatie 171	2016
171B	35795	184171	IJZER	Lo-Reninge	stroomafwaarts locatie 171	2016
185	43400	191247	IJZER	Diksmuide	stroomopwaarts Diksmuide, overhangende bomen	2016
25010100	43792	192877	IJZER	Diksmuide	ter hoogte van de Handzamevaart	2016
187	43455	194640	IJZER	Diksmuide	stroomafwaarts dodengang	2016
189	43622	198055	IJZER	Diksmuide	ter hoogte van paaiplaats Oud Haantje	2016
25010250	39617	203488	IJZER	Nieuwpoort	stroomopwaarts van het spaarbekken	2016

Tabel 2. Overzicht van de totale vangsten op de IJzer 2016, met N: aantallen, N%: aantalspercentage, Gtot: gewicht in g en G%: gewichtpercentage). In het vet zijn hoogste vangstpercentages aangeduid (bron: © INBO)

Vissoort	N	N%	Gtot	G%
baars	237	25	3147	4,99
bermpje	5	0,53	25,5	0,04
bittervoorn	4	0,42	3,7	< 0,01
blankvoorn	104	10,97	2649,5	4,2
blauwbandgrondel	2	0,21	0,7	< 0,01
brasem	4	0,42	19,4	0,03
driedoornige stekelbaars	2	0,21	4,5	< 0,01
giebel	2	0,21	2135,4	3,39
karper	2	0,21	11980	19
kolblei	12	1,27	270,6	0,43
paling	369	38,92	37261	59,09
pos	153	16,14	944,4	1,5
rietvoorn	38	4,01	1165,5	1,85
serpeling	1	0,11	76,8	0,12
snoek	5	0,53	2306,5	3,66
winde	4	0,42	194,2	0,31
zeelt	4	0,42	877,2	1,39

De glasaalgoot © Pieterjan Verhelst - UGent

installatie een zogenaamde 'glasaalgoot') zouden per vloed een 700 tal glasalen hun weg naar de IJzer vinden ofwel een kleine 3 kg per week.

Afvissing in 2019

In 2019 werden twee locaties elektrisch bemonsterd en werden er 12 soorten gevangen. In 2019 werden er wel ten opzichte van 2016 kleine modderkruiper, kopvoorn en riviergrondel gevangen.

Voor 2016 en 2019 samen komt men

tot een totaal aantal van 19 soorten. Uit de hengelvangstregistraties blijkt dan weer dat vooral brasem en blankvoorn heel abundant zijn in de IJzer. Ook de windes is een frequent gevangen vissoort. Deze drie soorten worden dus onderschat bij de elektrovisserij. Dit wijst nogmaals op het aanvullend belang van de hengelvangstregistraties waardoor een compleet en actueel beeld gevormd kan worden van de plaatselijke visbestanden.

**Een puntgave winde uit de IJzer
© Pieterjan Verhelst - UGent**

Noot:

De hengelvangstgegevens van 900 tot 1200 wedstrijden op jaarbasis, worden jaarlijks door Sportvisserij Vlaanderen samengevat, gebundeld en overgemaakt aan het ANB. Dergelijke informatie is uiterst waardevol en kan wetenschappelijke onderzoeken aanvullen of bevestigen. Afvissingen zijn steeds een momentopname, daarnaast hangen de vangsten en met name de gevangen soorten die men aantreft, af van de gekozen vistechniek! Gegevens van meerdere wedstrijden op eenzelfde waterloop en vaak op verschillende locaties, geven een accurater beeld van de aanwezige visbestanden die vaak over grote afstanden migreren. Anderzijds zijn er heel wat soorten die nooit of bijna nooit gevangen worden met de hengel, denk daarbij aan rivier- of beekprikken, kleine en grote modderkruipers. Dergelijke soorten zijn echte indicatorsoorten, ze geven een beeld van de ecologische en biologische kwaliteit van een water en een indicatie van de migreerbaarheid van een waterloop.

De getijde-IJzer

Ook wel estuariene IJzer genoemd, is ongeveer 3 km lang en strekt zich uit van de monding in de Noordzee tot het sluizencomplex van de Ganzevoet. Dit estuarien stuk van de IJzer wordt met dubbele schietfuiken

De IJzermondung te Nieuwpoort
© Patrick Henderyckx (Henderyckx Luchtfotografie)

bevist. De laatste afvissing dateert van 2018 waar op vier locaties in het voorjaar, de zomer en het najaar werd gevist. Er werd toen ook met de boomkor gevist. Op basis van de visindex werd de ecologische toestand matig bevonden. In totaal werden 27 soorten gevangen. Estuariene residente soorten vervulden hun volledige levenscyclus in het estuarium. Marien juveniele soorten migreren meestal in grote aantallen in het estuarium dat ze als opgroeigebied gebruiken (denk hierbij aan juveniele zeebaars en harder). We kunnen wel stellen dat het estuarium verschillende belangrijke ecologische functies goed vervult zoals kraamkamer en opgroeigebied. Natuurlijk is ten gevolge van de aanwezigheid van het sluizencomplex de Ganzepoot de migratie van trekvisseren stroomopwaarts de IJzer grondig verstoord. Paling kan ondertussen binnen en buiten geloodst worden, maar voor veel andere trekvisseren (vb. fint) die op andere momenten migreren wanneer de sluizen mogelijk dicht staan, kan dit nog een probleem vormen.

De EQR

De 'grootte' van het visbestand is eerder een onduidelijke variabele. Men kan hier het aantal soorten, de biomassa of het aantal individuen onder verstaan. Internationaal wordt de kwaliteit van een visbestand uitgedrukt onder de vorm van een index, de Ecologische Kwaliteits Ratio (EQR) varieert heel lichtjes over de verschillende locaties op de IJzer. Maar...

'Alle locaties komen in de klasse van de 'matige kwaliteit' terecht.'

Een vergelijking met vorige afvissingen

De IJzer werd reeds in vroegere campagnes bemonsterd. In 2001 ving het INBO in totaal 18 soorten, 24 in 2005, 21 in 2008, 25 in 2011 en 19 in 2016. We moeten wel vermelden dat er in het vernieuwde meetnet minder locaties bemonsterd werden en er ook niet met fuiken werd gevist wat

een invloed heeft op de vangstkans van bepaalde soorten op de IJzer. Kolblei was zowel in 2005, 2008 als 2011 de meest gevangen soort, gevolgd door blankvoorn en paling. Anno 2016 wordt kolblei veel minder gevangen. Dit heeft meer dan waarschijnlijk een technische verklaring, met name omdat tijdens deze latere campagnes geen fuiken gebruikt werden om de IJzer stroomopwaarts de Ganzepoot te bemonsteren. Fuiken waren in de voorgaande jaren verantwoordelijk voor 90 % van de kolbleivangsten. Baars is in 2016 een van de meest gevangen soorten; als we kijken naar de vangstaantallen zien we echter dat deze van dezelfde grootteorde zijn als die in voorgaande jaren. Opvallend is evenwel het ontbreken van alver in 2016. De aanwezigheid van alver op de IJzer werd voor het eerst door hengelaars gemeld in 2001, sindsdien wordt de soort regelmatig gevangen. Het ontbreken van de soort in deze campagne zal wellicht liggen aan het feit dat er geen fuiken werden gezet aangezien deze soort de voorbije jaren bijna uitsluitend met deze techniek werd gevangen. Riviergrondel was tot 2001 een van de meest gevangen soorten, daarna verminderden de aantallen sterk. De IJzer herbergt ook de **habitatrichtlijnsoorten** kleine modderkruiper en bittervoorn. In 2011 werd er voor het eerst op alle locaties een 'matige kwaliteit' gehaald en ook in 2016 was dit het geval. In de campagnes van 2001, 2005 en 2008 scoorden de meeste locaties ook 'matig' maar toen waren er steeds toch enkele locaties die ook 'ontoe-reikend' scoorden. Dit was in 2001 en 2005 vooral voor de locaties gelegen in Nieuwpoort. De goede toestand is nog niet bereikt maar we zijn toch reeds ver van de in 1976 gerapporteerde toestand toen na een visstand-onderzoek werd besloten dat: *"Van de eens rijke en gevarieerde visstand in de IJzer is thans nog weinig overgebleven en zijn plaats werd gro-*

Tabel 3. Overzicht van de gevangen soorten op de estuariene IJzer tussen 2008 en 2017 (Bron: Het visbestand in het IJzer-estuarium Viscampagnes 2017 © INBO)

Legende:

D: diadrome soort (deel van levenscyclus in een rivier doorbrengt en de rest in zee of omgekeerd)

E: estuariene soort

MJ: marien juveniele soort

MS: marien seizoensale soort

Z: zoetwater soort

Soort	Wetenschappelijke naam	Habitatgilde
bot	<i>Platichthys flesus</i>	D
dunlipharder	<i>Liza ramada</i>	D
fint	<i>Alosa fallax</i>	D
paling	<i>Anguilla anguilla</i>	D
spiering	<i>Osmerus eperlanus</i>	D
botervis	<i>Pholis gunnellus</i>	E
brakwatergrondel	<i>Pomatoschistus microps</i>	E
dikkopje	<i>Pomatoschistus minutus</i>	E
grondel sp.	<i>Pomatoschistus sp.</i>	E
grote zeenaald	<i>Syngnathus acus</i>	E
harnasmannetje	<i>Agonus cataphractus</i>	E
puttaal	<i>Zoarces viviparus</i>	E
slakdolf	<i>Liparis liparis</i>	E
zandspiering	<i>Ammodytes tobianus</i>	E
zeedonderpad	<i>Myoxocephalus scorpius</i>	E
zwarte grondel	<i>Gobius niger</i>	E
grauwe poon	<i>Eutrigla gurnardus</i>	MJ
griet	<i>Scophthalmus rhombus</i>	MJ
grote koornaarvis	<i>Atherina presbyter</i>	MJ
haring	<i>Clupea harengus</i>	MJ
kabeljauw	<i>Gadus morhua</i>	MJ
schar	<i>Limanda limanda</i>	MJ
schol	<i>Pleuronectes platessa</i>	MJ
steenbolk	<i>Trisopterus luscus</i>	MJ
tong	<i>Solea solea</i>	MJ
wijting	<i>Merlangius merlangus</i>	MJ
zeebaars	<i>Dicentrarchus labrax</i>	MJ
dwergtong	<i>Buglossidium luteum</i>	MS
gehoornde slijmvis	<i>Parablennius gattorugine</i>	MS
gevekte grondel	<i>Pomatoschistus pictus</i>	MS
goudharder	<i>Chelon aurata</i>	MS
groene zeedonderpad	<i>Taurulus bubalis</i>	MS
horsmakreel	<i>Trachurus trachurus</i>	MS
kleine pieterman	<i>Echlichthys vipera</i>	MS
noorse meun	<i>Ciliata septentrionalis</i>	MS
pollak	<i>Pollachius pollachius</i>	MS
rode poon	<i>Chelidonichthys lucerna</i>	MS
slijmvis	<i>Lipophrys pholis</i>	MS
sprot	<i>Sprattus sprattus</i>	MS
vijfdradige meun	<i>Ciliata mustela</i>	MS
baars	<i>Perca fluviatilis</i>	Z
bittervoorn	<i>Rhodeus sericeus</i>	Z
blankvoorn	<i>Rutilus rutilus</i>	Z
brasem	<i>Abramis brama</i>	Z
giebel	<i>Carassius gibelio</i>	Z
kolblei	<i>Blicca bjoerkna</i>	Z
pos	<i>Gymnocephalus cernua</i>	Z
rietvoorn	<i>Scardinius erythrophthalmus</i>	Z
snoekbaars	<i>Stizostedion lucioperca</i>	Z
tiendoornige stekelbaars	<i>Pungitius pungitius</i>	Z
winde	<i>Leuciscus idus</i>	Z
driedoornige stekelbaars	<i>Gasterosteus aculeatus</i>	Z/D

Het sluisencomplex de Ganzepoot te Nieuwpoort

© Patrick Henderyckx

(Henderyckx Luchtfotografie)

tendeels ingenomen door een massa ongewenste stekelbaarzen. Dit visonkruid kon niet alleen overleven in het sterk verontreinigde en periodisch zuurstofarme water, maar kon er ook nog goed gedijen" (Timmermans, 1976).

In 2017 was de estuariene IJzer ook matig wat de ecologische kwaliteit

Dwergtong © Hans Hillewaert

Tip

Alle resultaten zijn terug te vinden in rapporten op de INBO website (<https://pureportal.inbo.be/>) en in de INBO databank (VIS: <http://vis.inbo.be>).

betreft. We zien geen verschuivingen wat het visbestand betreft over de jaren heen (zie Breine et al., 2016). Zeebaars blijft de meest gevangen soort. Het aantal soorten verschilt naargelang het seizoen en het jaar van de bemonstering maar jaarlijks vangt het INBO gemiddeld 27 soorten. Als bijzondere vangsten in het estuarien deel werden enkele speciale of zeldzame soorten gevangen zoals de Noorse meun (*Ciliata septentrionalis*) en dwergtong (*Buglossidium luteum*).

Toekomstmuziek

Aan de Ganzepoot wordt gewerkt met aangepast spuibeheer: bij hoog water blijft de deur op een kiertje staan zodat de glasaal en andere optrekkende vis vanuit zee de polder kan binnen zwemmen. Er zijn wel randvoorwaarden aan verbonden. Het zoutgehalte in het binnenland mag niet teveel stijgen. Dat wordt dan ook nauw op de voet opgevolgd met sondes die op meerdere plaatsen opgesteld staan.

Voorbij zomers zagen we echter het zoutgehalte toenemen door een andere oorzaak: langdurige droogte. Minder zoetwater in de IJzer betekent minder tegendruk voor het zoute water in de bodem. De kier in de deur werd trouwens gesloten in droogteperiodes uit voorzorg. De verziltingsproblematiek wordt verder onderzocht.

Kansen

De IJzer heeft een aantal potentieel zeer interessante zijbeken voor vissen, met name de Poperingevaart, Vleterbeek en de Heidebeek zijn goede voorbeelden. In beide beken werd recent een populatie kopvoorn aangetoond. In de Vleterbeek werd een aantal jaren geleden gewerkt aan het herstel van kopvoorn, door een éénmalige herintroductie. Lang werd gedacht dat deze herintroductie niet aansloeg – onderzoekers van INBO vingen amper kopvoorn terug en de weinige exemplaren die wel gevangen werden, waren steeds van hetzelfde formaat. Om zekerheid te krijgen is het ANB samen met het PCM (Provinciaal Centrum voor Milieuonderzoek) de Vleterbeek meer in detail gaan onderzoeken, ook in trajecten die moeilijk bereikbaar zijn en daardoor vaak niet onderzocht werden in het verleden. Dat bijkomend onderzoek toonde bemoedigende vangsten aan: meerdere kopvoorns, en verschillende formaten. In samenspraak met de Provinciale Visserijcommissie wordt komende jaren gestart met soortherstel van kopvoorn in de IJzer. Exemplaren die er nu reeds af en toe waargenomen worden, bewijzen dat er potentieel is.

Migratiebarrières

Tot slot kunnen we nog meegeven dat voor het beleid de waterlopen in de polders van Diksmuide gezien worden als belangrijk opgroeigebied voor paling. Eén probleem: de paling raakt de polders niet binnen, omdat er een

Verzilting

De opvolging van de verziltingsproblematiek en coördinatie van het onderzoek worden uitgevoerd door de bekkensecretariaten van de IJzer en Brugse Polders. Beiden staan in voor de detailanalyse en bundeling van de metingen van de VMM (Vlaamse Milieu Maatschappij), de Watergroep en de Polderbesturen. Alle metingen worden geografisch uitgezet en toegelicht tijdens de crisisvergaderingen in het kader van de droogte. Raadpleeg via deze link een uitermate boeiend onderzoeksrapport over de verziltingsproblematiek:

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/bekkens/bekken-brugse-polders/in-de-kijker/rapport-geleidbaarheid-kustpolders-2018-1/view> of scan de QR-code.

Jonge kopvoorn (*Squalius cephalus*)
© Johan Auwerx - INBO

Raadpleeg via onderstaande link het rapport van de afvissing op de Vleterbeek en Heidebeek:

https://www.natuurenbos.be/sites/default/files/inserted-files/verslag_afvissing_vleterbeek_-_heidebeek.pdf

of scan de QR-code.

Pompemaal op de Stenensluisvaart © Pieterjan Verhelst - UGent

pompemaal staat tussen de IJzer en de polderwaterlopen. Bij de waterbeheerder (VMM), gaan steeds meer stemmen op voor het aanpassen van dit pompemaal zodat in de nabije toekomst vissen (en dus ook paling) vrijuit vanuit de IJzer de polder kunnen inzwemmen en weer terug.

Gebiedsgerichte aanpak

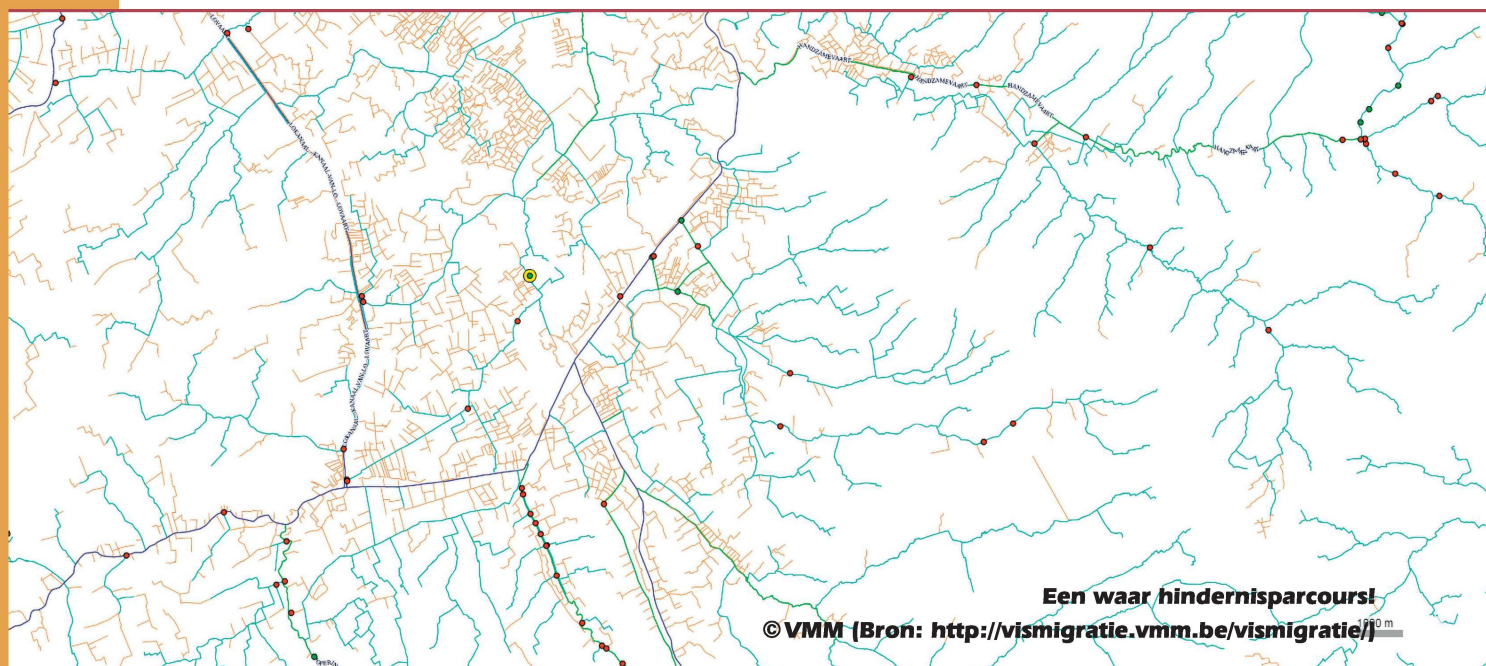
De nieuwe stroomgebiedbeheerplannen en overleg en acties in het IJzerbekken, moeten een oplossing

bieden voor de migratieproblemen. Zo kan de biologische kwaliteit in het Blankaartbekken verbeteren door het wegwerken van vismigratieknelpunten, mits het vispasseerbaar maken van het pompemaal op de Stenensluisvaart en stuwen. Zie onderstaande kaart om een idee te vormen van de migratie(hindernissen)knelpunten op de zijwateren van de IJzer in de regio. Dit zijn de vismigratieknelpunten op de IJzer van de Hoge

brug tot de Knokkebrug, een traject van amper 10 km!

Langs de **Grote Kemmelbeek** liggen heel wat stuwen om water op te houden voor watervoorziening tijdens drogere periodes. Het is noodzakelijk om die stuwen aan te passen zodat vissen voorbij kunnen trekken. De grootste hindernis op deze waterloop is daarbij zonder twijfel de Bernardplasbrugstuw. Bijkomend worden de oevers van de Grote Kemmelbeek heraangelegd tussen Elverdinge en Zuidschote, waardoor betere paai en schuilplaatsen moeten ontstaan.

Om de biologische kwaliteit van de **Langeleed-Beverdijkvaart** te verbeteren wordt gewerkt aan een oplossing voor de monding van de Grote Beverdijk om ook hier een betere vismigratie toe te laten. Langsheen de **Koolhofvaart** worden natuurvriendelijke oevers aangelegd en belangrijke vismigratieknelpunten op de **Vladslovaart** worden daarbij aangepakt. Op een aantal waterlopen, zoals het **Kamerlingsgeleed**, wordt de structuur van de waterloop hersteld of ecologisch onderhouden.

Een waar hinderniscours!

© VMM (Bron: <http://vismigratie.vmm.be/vismigratie/>)

Stuw op de Houtensluisvaart © Dirk Verhaeghe

De **Benedenstroom van de IJzer** is, tussen Diksmuide en de monding in Nieuwpoort, volledig ingedijkt. In deze zone hangt een goede waterkwaliteit volledig af van de kwaliteit van de zijwaterlopen (ook waterlopen die uit Frankrijk komen). De overstorten in Nieuwpoort worden aangepast omdat zij een rechtstreekse invloed op het zwemwater hebben aan de kust.

Omdat de IJzer een echte 'migratieweg' is voor paling in Zuid West-Vlaanderen, wordt aan de Ganzenpoot een aangepast spuibeheer definitief toegepast. (Zie daarvoor De stroomgebiedbeheerplan Schelde 2016-2021, specifiek: Bekkenspecifiek deel IJzerbekken; beheer gevoerd om de optrek van glasaal te verbeteren.) In het beschermd natuurgebied 'De IJzermonding' worden door de natuurlijke getijdenwerking slikken en schorren gevormd, bijzondere waardevolle ecologische structuurelementen die de biologische waterkwaliteit verder omhoog kunnen stuwen.

Besluit: Een goede biologische waterkwaliteit is, naast de fysisch-chemische waterkwaliteit, afhankelijk van een grote structuurvariatie, het verval en de migreerbaarheid van de waterloop. Deze factoren samen bepalen het ecologisch potentieel van de waterloop. Voor meer informatie over de plannen en acties, raadpleeg

dan de stroomgebiedbeheerplannen in de link onder leestips of scan deze QR-code.

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2016-2021/documenten/IJzerbekken.pdf>

Nieuwe waterbeheerplannen in de maak

Ten laatste op 22 december 2021 zal de Vlaamse Regering de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 voor Schelde en Maas (inclusief de bijhorende maatregelenprogramma's) vast opmaken. De nieuwe plannen bevatten maatregelen en acties die moeten zorgen voor een verbetering van het grond- en oppervlaktewater en de bescherming tegen droogte en overstromingen.

Op 15 september 2020 ging het openbaar onderzoek van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027 van start. Uiterlijk tot 14 maart 2021 kan men vrij de ontwerpplannen inkijken en commentariëren op de webiste www.volvanwater.be.

Leestips

Interessante publicaties en rapporten kan je raadplegen via onderstaande linken:

<https://adoc.pub/de-visfauna-op-de-ijzer-in-1996.html>

https://pureportal.inbo.be/portal/files/11829435/Vught_et_al_2015_WetenschappelijkeOnderbouwingOndersteuningVisserijbeleidVisstandbeheerOnderzoeksprogramma2014.pdf

https://pureportal.inbo.be/portal/files/14523499/Breine_et_al_2018_HetVisbestandInHetIJzerEstuarium.pdf

<https://sgbp.integraalwaterbeleid.be/bekkens/ijzerbekken>

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2016-2021/documenten/IJzerbekken.pdf> (pagina 159 en verder)

<https://www.integraalwaterbeleid.be/nl/stroomgebiedbeheerplannen/stroomgebiedbeheerplannen-2022-2027>

Bron voor dit artikel:

Antwoord door VERBEIREN Marc, oktober 2020, n.a.v. de schriftelijke parlementaire vraag gesteld door Vlaams volksvertegenwoordiger mevrouw Gwenny DE VROE in het Vlaams Parlement; zie: 'Vraag gesteld aan de minister van Omgeving (Leefmilieu) Zuhal DEMIR':

"Bulletin van Vragen en Antwoorden", Vlaams Parlement, zitting 2020-2021, vraag nr. 972 van 2 september 2020.

Met speciale dank aan Jan Breine en Johan Auwerx (INBO), Pieterjan Verhelst (UGent), Alain Dillen (ANB), Hans Hillewaert (VLIZ) en Pieter Boets (PCM) voor de aanvullende en ondersteunende informatie en foto's.